

III. Z ŻYCIA NAUKOWEGO

DOI: 10.17951/et.2026.38.399

Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, Polska

ORCID: 0000-0003-0008-8690

e-mail: stanislawa.niebrzegowska-bartminska@umcs.pl

Joanna Szadura

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, Polska

ORCID: 0000-0001-7448-2602

e-mail: joanna.szadura@umcs.pl

Sprawozdanie z działalności Komisji Etnolingwistycznej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów w latach 2018–2025

I. Informacje ogólne

Wybory władz Komisji na kadencję 2025–2029 odbyły się w dniach 30.06.2025–3.07.2025 w trybie zdalnym (tajnym). Na przewodniczącą Komisji wybrano prof. Stanisławę Niebrzegowską-Bartmińską (Lublin, Polska), na zastępców: prof. Swietłanę Tołstojową (Moskwa, Rosja) i prof. Jelenę Bieriezowicz (Jekatierinburg, Rosja). Członkowie Komisji również w trybie zdalnym (tajnym) zaakceptowali powierzenie funkcji sekretarza dr hab. Joannie Szadurze (Lublin, Polska). W skład prezydium (poza wymienionymi wyżej osobami) weszli: Nikołaj Antropov (Białoruś, Mińsk), Dejan Ajdačić (Serbia, Belgrad), Galina Javorska (Ukraina, Kijów), Paweł Hrycenko (Ukraina, Kijów), Irena Vaňková (Czechy, Praga), Aleksy Judin (Belgia, Gent).

Komisja Etnolingwistyczna działająca przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów realizuje ramowy szeroki program badań nad językiem w jego relacji do kultury, w szczególności poświęcony tematyce słowników etnolingwistycznych i problemowi językowego obrazu świata Słowian i ich sąsiadów.

Obecnie Komisja liczy 69 członków. W latach 2018–2025 zmarło 6 członków, 1 osoba zrezygnowała z udziału w pracach Komisji, 5 nowych osób przyjęto w poczet członków.

II. Najważniejsze dokonania w okresie 2023–2025

1. Posiedzenia Komisji Etnolingwistycznej przy MKS

W latach 2023–2025 członkowie Komisji odbyli 10 spotkań zdalnych i hybrydowych poprzez platformę ZOOM (niektóre z nich też z Komisją Etnolingwistyczną Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk); wygłoszono 27 referatów. Połączone Komisje spotkały się w następujących terminach:

– **23 stycznia 2023:** dr hab. Przemysław Łozowski, prof. uczelni (UMCS, Lublin): *Spór o niedosłowność: metafora a metonimia w perspektywie etnolingwistycznej*;

– **27 lutego 2023:** prof. dr hab. Dorota Zdunkiewicz-Jedynak (UW, Warszawa): *Pogrom, rzeź, masakra, makabra, ludobójstwo i inne... Synonimy odsyłające do różnych obrazów kognitywnych (uwagi w związku z relacjami o okrucieństwach wojny na Ukrainie)*;

– **19 czerwca 2023:** prof. dr hab. Katarzyna Kłosińska (UW, Warszawa): *Kognitywny obraz języka ojczystego*;

– **10 stycznia 2024:** dr hab. Agnieszka Gicala (UKEN, Kraków): *Odcienie NORMALNOŚCI: językowo-kulturowy koncept NORMALNOŚCI w języku polskim i angielskim*;

– **2 grudnia 2024:** (1) prof. dr hab. Anna Pajdzińska (UMCS, Lublin): *Jurij D. Apresjan, czyli sprostac swoim czasom*, (2) prof. dr hab. Piotr Sobotka (IS PAN, Warszawa): *Pojęcie i miejsce pragmatyki w koncepcji integralnego opisu języka Jurija D. Apresjana*;

– **3 marca 2025:** prof. dr hab. Alena Rudenka (IS PAN, Warszawa): *Demokracja w językach słowiańskich, europejskich niesłowiańskich i nieeuropejskich*;

– **24 marca 2025:** dr Agnieszka Jedziniak-Danowska (UŚ, Katowice): *Wykładniki polskiego dyskursu śródziemnomorskiego w perspektywie historycznej (na przykładzie tekstów o tematyce włoskiej)*;

– **4 czerwca 2025:** prof. dr hab. Violetta Wróblewska (UMK, Toruń): *Tabu w polskiej bajce ludowej*;

– **18 czerwca 2025:** prof. dr hab. Stana Ristić / Стана Ристић (SAN, Belgrad), prof. dr hab. Ivana Lazić Konjik / Ивана Лазич Коњик (SAN, Belgrad): *Концепт ДОМОВИНА у концептосфери категоријалног концепта ЛЈУДСКА ЗАЈЕДНИЦА*;

– **27 sierpnia 2025** w czasie Międzynarodowego Kongresu Sławistów w Paryżu, gdzie na posiedzeniu hybrydowym przedstawiono sprawozdanie z działalności w latach 2018–2025; zaprezentowano sylwetki osób, które odeszły w latach między kongresami: prof. dra hab. Jerzego Bartmińskiego (Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska), prof. dra hab. Krzysztofa Wrocławskiego (dr hab. Joanna Szadura, prof. UMCS), prof. dr hab. Hanny Popowskiej-Taborskiej (dr hab. Ewa Masłowska,

prof. IS PAN), prof. dr hab. Olgi Frołowej (prof. dr hab. Ludmila Fedorova), prof. dr hab. Ekateriny Anastasowej (prof. dr hab. Irina Sedakova).

Nagrania wystąpień są udostępniane przez prof. Alenę Rudenko na stronie Komisji Etnolingwistycznej Międzynarodowego Komitetu Sławistów. Link: <http://www.slavic-ethnolinguistics.org/home/ssylki-links>.

2. Posiedzenia Prezydium KE MKS:

- **30 maja 2023:** przyjęcie sprawozdania z działalności KE MKS w latach 2018–2023;
- **2 grudnia 2024:** dyskusja na temat udziału Komisji Etnolingwistycznej przy MKS podczas Kongresu Sławistów w Paryżu;
- **4 czerwca 2025:** omówienie zasad przeprowadzenia wyborów władz Komisji;
- **9 lipca 2025:** podsumowanie wyborów władz Komisji, plany działalności na nową kadencję.

3. Organizacja i udział w konferencjach naukowych

(1) W Uniwersytecie Wileńskim z inicjatywy Kristiny Rutkovskiej w ramach cyklu spotkań seminaryjnych pn. *Vertybės Lietuvių ir Lenkų pasaulėvaizdyje / Wartości w językowym obrazie świata Litwinów i Polaków* zorganizowano seminarium *Kulturowe aspekty tekstologii. Tekst – tekstem – kontekst* (2023).

(2) Z inicjatywy Ireny Vaňkovej na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Karola w Pradze zorganizowano cykl konferencji *Dny kulturní lingvistiky: Tělo a tělesnost v jazyce jako obrazu světa* (28–29.05.2019), *Interpretace světa v jazyce a textu* (20–24.11.2023). Ostatniej konferencji towarzyszyły dwa warsztaty: pierwszy, poświęcony leksykografii etnolingwistycznej – *Polský a český obraz světa: kognitivní definice vybraných rostlin a zvířat (etnolingvistické analýzy)* (prowadzenie: Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska), oraz drugi, o charakterze frazeologicznym – *Alternativní interpretace světa v polské, anglické a české frazeologii* (prowadzenie: Dorota Filar, Aneta Wysocka). Wydarzeniu towarzyszyło spotkanie informacyjne nt. udziału czeskich uczonych w konwersatorium EUROJOS. Oprócz Ireny Vaňkovej, głównej organizatorki wydarzenia, w organizacji konferencji i warsztatów miały udział: Michaela Lišková, Anna Christou, Veronika Vodrážková i Ekaterina Rycheva. Sprawozdanie z wydarzenia zob. Ekaterina Rycheva: *Mezinárodní konference Týden kulturní lingvistiky: Interpretace světa v jazyce a textu*, „Jazykovědné Aktuality” ročník LXI, 2024, číslo 2, s. 60–63, zob. też: <https://www.antropolingva.eu/archiv/dkl2019.cz/fotky.html>.

(3) Swoją działalność kontynuowało **konwersatorium EUROJOS**, afiliowane przy KE MKS, Instytucie Sławistyki PAN oraz Instytucie Językoznawstwa i Literaturoznawstwa UMCS. W okresie objętym sprawozdaniem w ramach prac konwersatorium przygotowano do druku i opublikowano dwa kolejne tomy *Leksykonu aksjologicznego Słowian i ich sąsiadów* poświęcone DEMOKRACJI, RODZINIE (zob. dalej publikacje).

(4) W ramach grantu polsko-białoruskiego pt. *Koncept OJCZYŻNA i ПАДЗІМА w świadomości Polaków i Białorusinów. Studium etnolingwistyczne* (NCBR

2022–2024, kierownik: Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, wykonawca: Alena Rudenka) zrealizowano badania nad pojęciem OJCZYŹNY.

(5) W dniach 15–17.05.2024 w Nałęczowie zorganizowano konferencję EURO-JOS XV pn. *W obliczu tragedii – redefinicja wartości?* – uczestniczyło w niej 50 osób z 10 krajów.

(6) **Konferencje i spotkania naukowe dedykowane pamięci Nikity Iljicza Tołstoja:** (1) *Научное наследие Н.И. Толстого глазами его учеников и последователей. К 100-летию академика Н.И. Толстого*. Międzynarodowy Okrągły Stół, Vršac, Serbia, 14 kwietnia 2023) – w spotkaniu uczestniczyło 12 naukowców z 5 krajów: z Serbii, Rosji, Bułgarii, Belgii, Francji. Organizatorzy: Ambasada Federacji Rosyjskiej w Republice Serbii, Dom Rosyjski w Belgradzie, Urząd Burmistrza Vrsac, Instytut Sławistyki Rosyjskiej Akademii Nauk, Fundacja Dziedzictwa Diaspory Rosyjskiej; (2) *100-letie akademika N.I. Tolstogo* – uroczyste posiedzenie w Serbskiej Akademii Nauk, Belgrad, Serbia, 18 kwietnia 2023 roku; (3) *Tolstovskie čteníja. Slovo i človek. K 100-letíju so dnía roždeníja akademika N.I. Tolstogo*. Międzynarodowa konferencja naukowa (Jasna Polana, Rosja, 5–8 czerwca 2023) – w konferencji (w trybie hybrydowym) uczestniczyło 40 uczonych z Rosji, Serbii, Ukrainy, Bułgarii, Białorusi, Francji, Japonii. Organizatorami byli: Instytut Słowianoznawstwa RAN, muzeum–dwór Jasna Polana.

(7) Podczas XVII Międzynarodowego Kongresu Sławistów w Paryżu odbył się blok tematyczny pod nazwą *Problemy leksykografii etnolingwistycznej*. Referenci podjęli fundamentalne dla leksykografii etnolingwistycznej wątki problemowe zainicjowane przez twórców szkół etnolingwistycznych – moskiewskiej i lubelskiej – prof. Nikitę Iljicza Tołstoja i prof. Jerzego Bartmińskiego. Wspólnym mianownikiem wszystkich wystąpień była teza o ścisłym związku języka i kultury. Uczestnicy reprezentowali Polskę, Francję, Czechy i Belgię. Wypowiedzi przedstawiono w 3 językach (polskim, rosyjskim i czeskim). Wystąpienia wzbogacone o głosy w dyskusji są publikowane na łamach 38. numeru rocznika „Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury” (w tym tomie). Osobą odpowiedzialną za organizację i przeprowadzenie tego bloku była prof. Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska (UMCS Lublin, Polska). W jego ramach przewidziano wystąpienia: Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska (UMCS Lublin, Polska), *Specyfika słowników etnolingwistycznych (kontekst kognitywny)*; Галина Кабакова (Сорбонна Париж, Франция), *Н. И. Толстой и московская этнолингвистическая школа*; Irena Vaňková, Veronika Vodrážková (UK Praha, Czechy), *Tělo v mysli, jazyce a kultuře: Lexikon českých somatických pojmů in spe*; Aleksey Yudin (Univ. Gent, Belgia), *Словарь фольклорной ономастики как вид этнолингвистического словаря*. Zaplanowany do wygłoszenia referat Galiny Jaworskiej, który nie został zaprezentowany podczas Kongresu, jest publikowany wraz z innymi w tym samym numerze „Etnolingwistyki”.

(8) Konferencja naukowa *Koń, jaki jest, (nie) każdy widzi – zwierzęta domowe w języku i kulturze* (Lublin, 6–7 listopada 2025) została zorganizowana przez Katedrę Tekstologii i Gramatyki Języka Polskiego oraz Pracownię Etnolingwistyczną im. Jerzego Bartmińskiego Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa UMCS w ramach grantu NPRH *Świat zwierząt w polszczyźnie ludowej i potocznej. Słownik etnolingwistyczny*.

4. Publikacje

(1) Organem czasopiśmienniczym Komisji od 2004 roku jest rocznik „**Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury**”, w którym zamieszczane są sprawozdania z działalności Komisji oraz prace jej członków (pismo jest na liście ministerialnej, autorzy otrzymują 70 punktów za artykuł). W latach 2023–2025 ukazały się 3 numery czasopisma, w którym mają autorski udział także członkowie Komisji: 2023 – t. 35 (6 + 2 + 3); 2024 – t. 36 (7); 2025 – t. 37 (6 + 2 + 3). Na łamach wskazanych numerów czasopisma opublikowano 19 artykułów, 4 recenzje i 6 sprawozdań. Tom 35. zadedykowano pamięci Nikity Iljicza Tołstoja w 100 rocznicę urodzin, t. 36. – pamięci zmarłego w 2022 roku Wojciecha Chlebdy, tom 37. – zmarłego w 2024 roku Jurija Apresjana. W niniejszym tomie 38. za rok 2026 publikowane są referaty zgłoszone do bloku tematycznego *Problemy leksykografii etnolingwistycznej* na Kongres w Paryżu w sierpniu 2025 roku (są to artykuły: Galiny Jaworskiej, Galiny Kabakowej, Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej, Ireny Vaňkovej i Veroniki Vodražkovej).

(2) *Etnolingwistyka. Bibliografia adnotowana 1988–2018*, red. Jerzy Bartmiński, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, Marta Nowosad-Bakalarczyk i Sebastian Wasiuta (Lublin 2023, 265 s.). Tomy 1–24 „Etnolingwistyki” (za lata 1988–2012) oraz bibliografia adnotowana czasopisma są dostępne na zasadach *open access* pod adresem: www.umcs.pl/Etnolingwistyka, a tomy 25–37 (za lata 2013–2025) na stronie <http://journals.umcs.pl/et>. Od numeru 33. pismo ukazuje się wyłącznie w formie elektronicznej.

(3) *Bibliografia adnotowana dorobku naukowego Profesora Jerzego Bartmińskiego*, red. Monika Łaszkiewicz, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, Marta Nowosad-Bakalarczyk, Lublin 2024, 310 s.

(4) *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów* (dalej LASiS) – opublikowano: LASiS t. 6: *Rodzina*, red. Dorota Pazio-Wlazłowska, Lublin–Warszawa 2025, 534 s.; t. 7: *Demokracja*, red. Jerzy Bartmiński, Monika Grzeszczak, Alena Rudenka, Lublin–Warszawa 2024, 556 s. Przygotowano do druku t. 8: *Zdrowie*, red. Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, Ałła Kozhinova, Joanna Szadura.

(5) Monografie autorskie i współautorskie z zakresu etnolingwistyki:

(a) **pozycje autorskie:**

Belova Ol’ga V., Moroz Andrej B., Jasinskaja Marija V., *Slovo ustnoe i slovo pis’mennoe v jazyke ètnokul’turnogo pogranič’ja*, Moskwa 2023, 440 s.

Fedorova Ljudmila, *Svet v okoške: slovo kak obraz...*, Moskwa 2022, 431 s.

Lazić Konjik Ivana, Jelić Marian, *Leksika lirske narodne pesame (leksikološki, leksikografski i kulturološki aspekti). Elektronsko izdanje*, Sombor 2025, 556 s.

Pajdzińska Anna, *Interpretacja świata w języku i w tekście artystycznym*, Lublin 2023, 192 s.

Pajdzińska Anna, *Człowiek i jego świat. Szkice językoznawcze*, Lublin 2024, 178 s.

Surikova Oles’ja D., Tolstaja Svetlana M., *Pričitanija Severnogo kraja E. V. Barasova: Issledovanija i materialy k slovar’ju*, Moskwa 2024, 694 s.

Valodzina Taccijana, *Niameckija lekavyja zamovy: grupy, matyvy, belaruskija paraleli*, Minsk 2023, 344 s. + fot.

(b) tomy zbiorowe:

Kamien' v jazyke i kul'ture. Narodnaja mineralogija: leksika, sjužety, ritualy. Monografija, red. nacz.: Elena L. Berezovič i Aleksandr V. Černyh, Svetlana Ju. Koroljova, Irina I. Rusinova, Valerija S. Kučko, Sankt–Peterburg: Mamatov 2024, 440 s.

„Balkanskije čtenija” 18: *Staroe i novoe/molodoe v lingvokul'turnom prostranstve Balkan*, red. Irina A. Sedakova (otv. red.), Aleksandra B. Ippolitova, 255 s.

Nazwy wartości w europejskich lingwokulturach. Raport z badań empirycznych, red. Beata Żywicka, Siedlce 2025, 233 s.

Nizšaja mifologija slavjan. Ėtnolingvističeskie očerki, red. Marina M. Valencova (otv. red.), Ludmiła N. Vinogradova, Aleksandr V. Gura, Svetlana M. Tolstaja, Moskva 2025, 668 s.

Vertybės Lietuvių ir Lenkų pasaulėvaizdyje / Wartości w językowym obrazie świata Litwinów i Polaków: t. 4: Kulturowe aspekty tekstologii. Tekst – tekstem – kontekst, red. Kristina Rutkovska, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, Vilija Ragaišienė, Kraków–Vilnius 2024, 329 s.; *t. 5: Badania nad kulturą regionu*, red. Krystyna Rutkowska, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, Vilija Ragaišienė, Kraków–Vilnius 2025, 328 s.

Z okazji 100. rocznicy urodzin Nikity Iljicza Tolstoja opublikowano tom materiałów zbiorowych: *Slovo i čelovek: k 100–letiju so dnia roždenija akademika Nikity Il'iča Tolstogo* / otv. red. Svetlana M. Tolstaja, Moskva: Indrik 2023, 744 s., ilustr., mapy. Publikowane artykuły i wspomnienia należą do współpracowników, studentów i naśladowców Nikity I. Tolstoja z wielu krajów świata: Rosji, Ukrainy, Białorusi, Czech, Bułgarii, Serbii, Słowenii, Austrii, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji, Kanady, Japonii. Artykuły obejmują szeroki zakres tematów i problemów, które interesowały Nikitę I. Tolstoja i którym badacz ten poświęcił swoje prace (słowiańska leksykologia i semazjologia, dialektologia i geografia językowa, język starosłowiański, historia słowiańskich języków literackich i pisma, etnolingwistyka, folklor, starożytności słowiańskie, historia sławistyki). Jednym z działów są wspomnienia Nikity I. Tolstoja jako profesora Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego i organizatora poleskich wypraw etnolingwistycznych, które dla wielu ich uczestników były szkołą pracy terenowej i otwarciem drogi do nauki.

Kontynuowano prace nad wydawanym w Lublinie *Słownikiem stereotypów i symboli ludowych*. Drukiem ukazał się t. III. *Zwierzęta*, cz. 1. *Zwierzęta domowe* (koncepcja całości Jerzy Bartmiński, red. Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, zastępca red. Katarzyna Prorok, Lublin 2024, 629 s.). W druku jest cz. 2. *Zwierzęta i ptactwo domowe*. W ramach programu realizowanego przez Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” zespół *Słownika stereotypów i symboli ludowych* prowadzi prace nad kolejnymi częściami trzeciego tomu SSiSL. Tytuł projektu: *Świat zwierząt w polszczyźnie ludowej i potocznej. Słownik etnolingwistyczny*. Umowa nr 0026/NPRH9/H11/88/2021 z dnia 1.06.2022 r. (kierownik: Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska).

III. Plany

Na najbliższe lata zaplanowano rekonstrukcję kolejnych konceptów do *Leksykonu aksjologicznego Słowian i ich sąsiadów* (będą to hasła: OJCZYŻNA, TOLERANCJA, NARÓD, DUSZA, SOLIDARNOŚĆ, SPRAWIEDLIWOŚĆ, PATRIOTYZM). Gotowość do pracy w ramach konwersatorium EUROJOS zgłosiło ponad 60 osób.

Zaplanowano też organizację *II Międzynarodowego Kongresu Etnolingwistycznego* w Wilnie (22–25 września 2027, organizator: Uniwersytet Wileński, osoba odpowiedzialna: prof. dr hab. Kristina Rutkovska).